

IETS UIT MECHELENS GESCHIEDENIS.

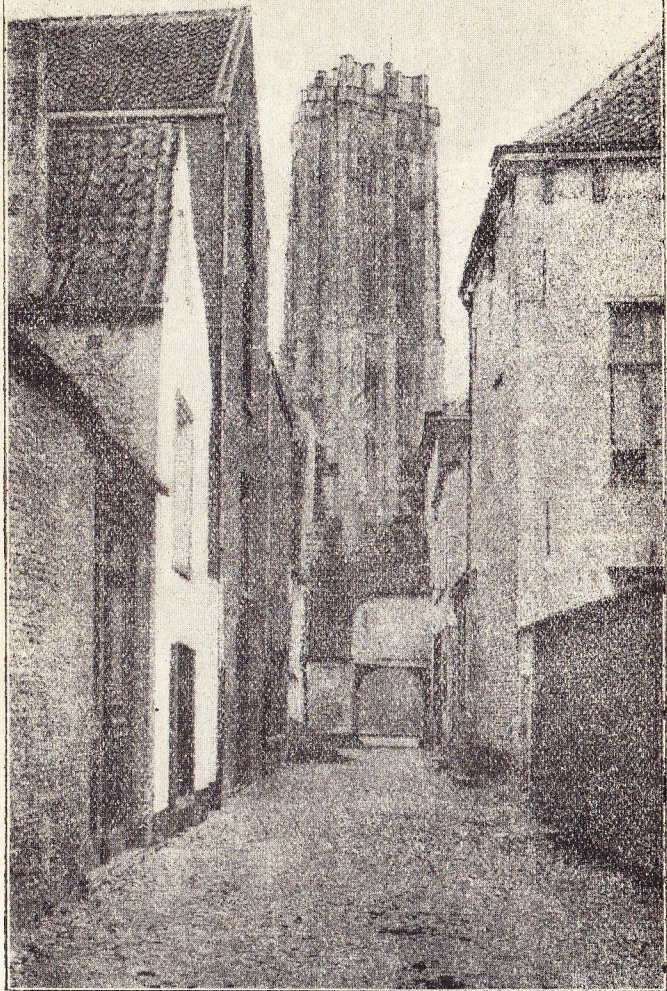
Tusschen Waalhem en Contich, of, om steden te noemen, tusschen Mechelen en Antwerpen, ligt de Vosberg. Een berg is het toch niet... nauwelijks een heuvel; maar in de vlakke Vlaamsche gewesten spreekt men echter al gauw van een « berg ».

Maar laat de « Vosberg » dan slechts een heuvel zijn, toch staan wij er gaarne, want we genieten er een heerlijk vergezicht.

Van Waalhem uit is de helling vrij steil en ge merkt het wel aan de paarden, die het lastig hebben, om de zware vrachtwagens omhoog te trekken, aan de wielrijders, die geweldig « duwen » moeten op het fietspad terzijde. De auto's — en die rijden er hier veel — bekommeren er zich minder om.... En de tram uit Mechelen is het slimst van al... die wendt zich aan den voet van den Vosberg eenvoudig af en rijdt naar Rumpst ...in de vlakte.

Welk een panorama hier !

Links rooken de schoorsteenen van Duffel om den hoogen Sint-Maartenstoren. Nog meer terzijde... en we moeten zelfs wat achterwaarts kijken, steekt de kloeke Sint-Gummarus van Lier zijn kroon boven het geboomte. Over Duffel golft het land weer omhoog naar O. L. Vrouw Waver... Aan onze voeten daalt de weg naar de Nethe bij Waalhem, welks grijs torentje nederig tusschen de roode daken piept. Rechts... welk een bosch van schouwen !... 't Is het Rupeldal met zijn beroemde steenbakkerijen van Rumpst, Terhagen, Boom... Maar vooral rust de blik op Mechelen, ginds over Waalhem, in de Dijlevallei.... Dan denken we aan een dier mach-

De Sint-Romboutstoren van Mechelen, uit het Straatje zonder
Eind gezien.

tige schilderijen van onze oude schilders, die zoo voortreffelijk een stadsgezicht op het doek konden brengen...

O, dikwijls poozen we hier, om Mechelen te beschouwen : de prachtige St-Romboutstoren beheerscht de gansche streek. En om hem heen groepeeren zich andere torens en tinnen en hooge gebouwen... maar hij is de reus... hij is de baken, uren in 't ronde... en zegt ons dat Mechelen een rijke geschiedenis bezit. Een stad met zulk een toren heeft een groot verleden. Dat kunt ge daaruit altijd met zekerheid afleiden. Monumenten zijn getuigen van het leven onzer voorvaderen. Om ze op te richten, moest een volk welvarend zijn, durf bezitten en kunstgevoel hebben.

We begeven ons dus naar Mechelen. Nog even kijken we rond... Wat is het hier heerlijk op den Vosberg, zoo in de Lente, als de natuur zich tooit met het jong groen of in den Zomer, wanneer de akkers prijken met al de weelde van hun vruchten. De hooge boomen schenken ons hun lommer. In de bladeren kweelen en schetteren de vogels.

De boeren maken de streek als tot een uitgestrekte luthof. De schouwen rooken en de nijverheid schenkt duizenden brood... ook daar adelt arbeid. Vrede alom...

Eens was 't anders op den Vosberg... Toen schreef men 1914. De oorlog woedde en de Duitschers waren in ons land gevallen. Mechelen lag verlaten door de bevolking, die de vlucht had moeten nemen voor de afschuwelijke beschieting. Van den Vosberg zag men om den Sint-Romboutstoren de vlammen laaien. Duffel en Lier ook brandden... en zoo menig dorp van de Nethe-, Dijle- en Zennevallei. Maar nog erger werd de Vosberg ontijd. De Duitschers plaatsten hun zwaar geschut op zijn kruin... en bombardeerden Antwerpen....

Zeker, velen onzer lezers hebben dien oorlog zelf beleefd; anderen waren te jong om het leed te beseffen, toen vader of moeder hen in de armen nam op de

grootte vlucht naar West-Vlaanderen, Engeland, Holland of Frankrijk... Ongetwijfeld zijn velen van u in den vreemde geboren... of, toen de Duitschers ons land bezet hielden. En de jongsten kwamen op de wereld, toen het weer vrede was. Maar juist door herinnerd te worden aan die dagen van droefheid en ellende, zult ge beter den heerlijken vrede waardeeren....

Ja, als we zoo den Mechelschen toren beschouwen, gaan we aan 't droomen...

En we zien den reus van ver. Hij beheerscht de streek, zeiden we... Wandel ten Zuiden van Mechelen, bij Elewijt, waar Rubens en Teniers woonden, en ge bemerkt hem weer boven het teere land. Beklim een heuvel tusschen Leuven en Aarschot, en nogmaals begroet ge hem. Nader van Dendermonde, en reeds van grooten afstand wenkt hij u....

Om dien toren vooral gaan wij nu naar Mechelen.

* * *

Mechelen is een oude stad. Dat zeggen ons al dadelijk de gebouwen uit het verleden en menige gevel, waarvan de metselaars reeds eeuwen dood zijn. Ge kunt trouwens goed het verschil zien tusschen de oude binnenstad en de nieuwe buitenwijken, ofschoon er in die binnenstad veel vroegere woningen, door nieuwe, moderne zijn vervangen.

Ook een stad is jong geweest ; zij werd geboren, groeide, breidde zich uit, had allerlei lotgevallen.

Wanneer is Mechelen ontstaan ?

Laten we onmiddellijk zeggen, dat het was in een tijd, toen weinig menschen konden schrijven. Dan werd niet alles nauwkeurig opgeteekend zooals nu, en er is dus veel gebeurd, dat wij niet weten.

Stel u maar eens voor, dat Mechelen niet bestond en het land daar bloot, onbebouwd en doodsch lag. Door

dat land kronkelde een rivier, de Dijle. Ze vloei­de ge­lijk ze wilde. De menschen breidelden ze niet, zooals het later gebeurde, door dijken en andere werken. Had het lang geregend, dan was er veel water in de rivier en ook in de beken, en op de lage plaatsen liep dat buiten de oevers, en bleef daar een heelen tijd staan. Zoo werden gansche streken moerassig... Maar in 't ronde stonden ook dichte bosschen, waarin wilde dieren leefden. Toen men nog niet zoo lang geleden op Neckerspoel werken aan de rivier uitvoerde, vond men ongeveer vijf meter diep in den grond rechtstaande palen en daarrond allerlei voorwerpen, als stukken van aarden potten, een vischhaak, een deel van een molensteen, en ook beenderen van menschen en dieren. Hieruit kon men afleiden, dat nog voor den Romeinschen tijd, daar menschen hebben gewoond in huizen of beter in hutten op palen gebouwd, wegens de talrijke overstromingen. Van die eerste Mechelaars weten we echter niets.

In de vaderlandsche geschiedenis leert ge, hoe zendingen in ons land het Christendom verbreidden. Zoo werkte onder de bewoners van de Dijlestreek Rumoldus of Rombout, die van over de zee was gekomen. Hij kreeg veel volgers. Aan de Nethe, waar later Lier stond, predikte Gummarus, en men beweerde, dat beide zendelingen nu en dan samen kwamen, om over hun arbeid te spreken. Dit gebeurde half weg Mechelen en Lier, niet verre van het tegenwoordige Duffel. En de overlevering voegt erbij, dat Rombout en Gummarus daar eens hun stok plantten, die dadelijk wortel schoot en bladeren en vruchten droeg. Een bekende kapel op die plaats herinnert daaraan.

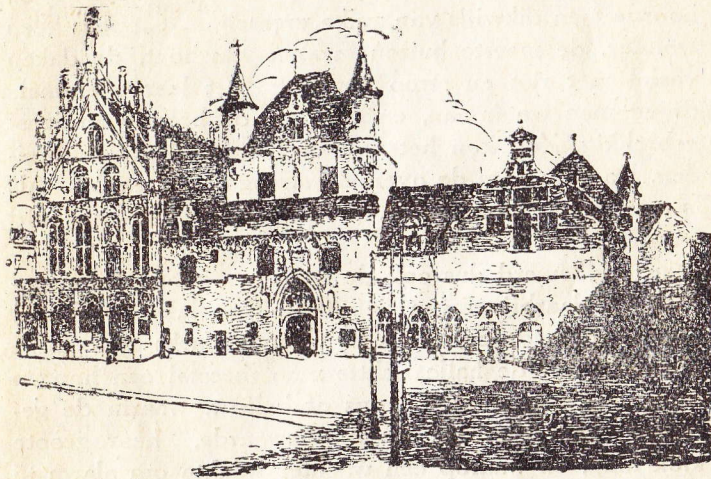
Van Rombouts leven is echter zeer weinig opgeteekend. Hij bouwde een kerk en een klooster en werd in 755 vermoord door eenige mannen die belust waren op het geld, dat hij voor die werken gebruikte. Zijn graf werd vereerd, en veel personen kwamen er heen. « Waar

het volk is, is ook de nering », zegt het spreekwoord. Handelaars vestigden zich dus nabij de kerk en het klooster, om met de bedevaartgangers zaken te doen, en zoo was de oorsprong van Mechelen.

Maar de wreede Noormannen verschenen. In hun ranke schuiten voeren ze de Dijle op tot Leuven en verwoestten alles te vuur en te zwaard. En zoo werd ook het vlek met kerk en klooster een puinhoop.

Maar toen er weer ruste heerschte, ging men opnieuw bouwen, en Mechelen zou zich nu spoedig uitbreiden.

De stad begon te bloeien door de lakennijverheid.

De halle en het stadhuis te Mechelen.

Dat was zoo in gansch Brabant en Vlaanderen. De door de Duitschers te Leuven verbrande bibliotheek was de oude lakenhal; Brugge's beroemde halle herinnert eveneens aan dit bedrijf. De lakenhal van Ieper is nu over de geheele wereld bekend.... helaas door haar ruïne (in 1914-18 tot puin geschoten).

Ge weet hoe Artevelde's geschiedenis met de wolle-

nijverheid in verband staat. We hadden dus verwers, scheerders, spinners, wevers, volders, handelaars.

Te Neckerspoel woonden vooral de arbeiders : dit was toen ook een dicht bevolkte voorstad en men wil, dat er in de 14^e eeuw wel 4000 weefgetouwen stonden, die aan 120000 arbeiders brood verschaften. Voor den handel bouwde men een halle, eene soort van markt, waarin de wol verkocht werd.

Van 1311 tot 1326 richtte men te Mechelen de eerste halle op, maar in 1342 brak in de stad een geweldige brand uit, die twee dagen en twee nachten woedde en meer dan 800 huizen vernielde. In de middeleeuwen hoorde men dikwijls van zulke vreeselijke rampen; geen wonder, de meeste huizen waren van hout, de daken veelal met riet en stroo gedekt. Met leeren emmers droeg men water aan, en dus was de brandweerdienst gebrekkig. Zoo kon het vuur zich gemakkelijk uitbreiden. Daarom nam de overheid strenge maatregelen. Als 's avonds de klok luidde, moesten alle vuren gedoofd worden.

In 1342 werd dus ook de halle een prooi der vlammen, en daarbij gingen 14000 stukken laken verloren. Men herbouwde ze en op de Groote Markt kunt ge ze nog zien. Bij de halle richtte men meestal een hoogen toren op, een halletoren dus of belfort, waarin de gemeente haar dierbare keuren bewaarde, haar groote klok hing, en waarop een wachter waakte om alarm te slaan in geval van brand, of in onrustige tijden, om de nadering van den vijand aan te kondigen. Ook de Mechelaars waren voornemens een belfort te bouwen en ze begonnen er aan, maar moesten het werk aan de eerste verdieping laten steken, daar toen de wollenijverheid in verval kwam. 't Was dus een tijd van krisis en het geld ontbrak.

De stad hing haar klokken in den Sint-Rombouts-toren, waarvan wij straks spreken.

Ook andere bedrijven bloeiden : dat der huidevetters, leertouwers, wapensmeden, klokkegieters, steenhouwers, kantwerksters. De Dijle werd druk bevaren : men voerde visch, zout, steen aan, en allerlei waren.

Zoo was de opkomst van Mechelen. Het leven was niet altijd vreedzaam echter... De arbeiders moesten dikwijls om hun rechten strijden. Bloedige worstelingen hadden soms plaats met de heeren. Maar de neringen richtten zich steviger in en verkregen vrijheden.

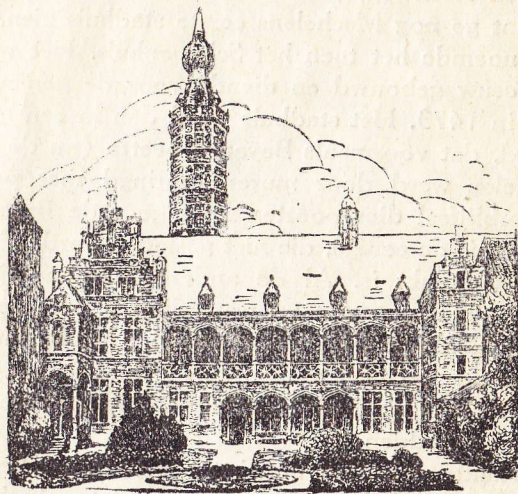
Op den steenweg, tusschen de Markt en de IJzeren Leen kunt ge nog Mechelens eerste stadhuis zien.

Men noemde het toen het Schepenhuis. Het werd in de 13^e eeuw gebouwd en diende voor de gemeentezaken tot in 1473. Het stadhuis werd dan in een gebouw gevestigd, dat voormaals Beyaard heette (nu de Post).

Mechelen werd door muren omringd met poorten. Een overblijfsel dier poorten kent ge : de Brusselsche poort. Het is de eenige, die niet gesloopt werd, ofschoon ze veel verminkt is. Al de andere poorten zijn verdwenen. De vesten zijn nu wandelingen. Het Schepenhuis, daar leefde als de ziel der stad : het bestuur, van welks beleid zoo veel afhing. En de ambachten, de arbeiders rustten niet, alvorens zij daarin hun vertegenwoordiging hadden.

Verscheidene heeren betwistten elkaar het bezit der heerlijkheid Mechelen. We zullen al dat gekrakeel en geoorlog, dat slechts uit afschuwelijke zelfzucht ontstond, onverlet laten, en alleen mededeelen, dat in 1357 Mechelen aan Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen, kwam. Na den dood van dezen regeerden de Bourgondiërs. Zoo werd hier op 3 Juli 1467 ook Karel de Stoute ingehuldigd. Karel de Stoute vestigde later te Mechelen den Grooten Raad. Dit was het opperste gerechts- en beroepshof voor de Nederlandsche gewesten. De Groote Raad zetelde eerst in het Schepenhuis (aan de IJzeren Leen) en later in het hof van Savoioe

(Gerechtshof). Hij bestond uit 34 leden. Die leden waren voornamelijk lieden. Ze hadden een groot personeel. 't Was dus zeer voordelig voor Mechelen, wanneer zij zich hier vestigden, en ge kunt u daarvan een denkbeeld vormen, als ge het hof van Busleyden beziet. Dit was de prachtige woning, die Jeroom van Busleyden, een der leden van den Grooten Raad, voor zich liet bouwen, een echt paleis, met twee uitgangen, een in de Koeistraat of Merodestraat, en een in de Sint-Jansstraat.

Het Hof van Busleyden, waar de school voor beiaardiers gevestigd wordt.

Uit de vaderlandsche geschiedenis weet ge hoe Karel de Stoute in Zwitserland geweldig om 't leven kwam. Zijn weduwe, Margaretha van York, wilde dan te Mechelen wonen. Zij was de zuster van den Engelschen koning en bezorgde Mechelen veel voorrechten voor den handel met haar vaderland. Zij bouwde een paleis, daar waar nu het O. L. Vrouwgasthuis en de

Schouwburg staan, in de Keizerstraat. Men noemde dat prachtig verblijf het Koningshof en later het Keizershof. Karel de Stoute werd opgevolgd door zijn dochter Maria, die jong stierf. Zij was gehuwd met Maximiliaan van Oostenrijk, en liet twee kinderen na, Filips den Schoone en Margaretha. In Vlaanderen brak een opstand uit. Men was ontevreden over het bestuur. De kinderkens werden in veiligheid gebracht naar Mechelen en woonden bij Margareta van York. Een der kinderen, Filips de Schoone, werd heer der Nederlanden. Hij scheen nog voorliefde voor Mechelen te hebben, want hij riep hier de Algemeene Staten bijeen.

Mechelen werd zoo steeds voornammer.

Maar de stad steeg nog in aanzien. Filips de Schoone stierf, toen zijn zoon Karel V nog maar zes jaar oud was. De zuster van Filips, Margaretha van Oostenrijk, dezelfde die hier dus als kind gewoond had, werd nu landvoogdes over de Nederlandsche gewesten. En zij ook vestigde zich te Mechelen (1507), dat dus de zetel der regeering en feitelijk de hoofdstad der Nederlanden werd. Karel V verbleef hier ook en woonde in het paleis van Margaretha van York, die intusschen overleden was.

De overheid der stad haastte zich trouwens om aan de gouvernante een waardig verblijf aan te bieden. Men wierp immers een spiering uit om een kabeljauw te vangen, zooals men zegt. Als zetel der regeering moest Mechelen in aanzien stijgen, en in bloei toenemen. De stad kocht eenige huizen om ze tot een paleis te herbouwen. Margaretha, die zelf zeer de kunst beminde, liet zich daarbij niet onbetuigd en gaf haar wenschen te kennen. Zij vond in den Mechelschen bouwmeester Rombout Keldermans, een beroemden medewerker. Zoo ontstond het paleis, ook hotel van Savooie genoemd, dat in de Keizerstraat staat en nu als Gerechts-

hof dient. Daar woonde dus van 1507 tot 1530 de landvoogdes met haar schitterend hof.

Margaretha beschermde de kunsten, maar vooral de Fransche dichters en schrijvers. Voor de Nederlandsche taal, die van het volk, had de landvoogdes slechts verachting.

De ambachtslieden en burgers (de verwaande poorters uitgezonderd) hadden echter wel eerbied voor hun taal, en beoefenden die in de Rederijkkamers, genootschappen van dichters en tooneelspelers. Zij kwamen in dorpen en steden tot stand. Mechelen bezat drie rederijkkamers : De Pioen, De Leliebloem en de Koornbloem (op Neckerspoel). Nu en dan hadden er in de steden openbare wedstrijden plaats tusschen de rederijkers. Men noemde ze landjuweelen. Het waren volksfeesten met prachtige stoeten, waarin praalwagens reden. De Pioen prijkte in het Landjuweel van 1562 te Antwerpen met 23 wagens en 326 ruiters. Ook aan processies en ommegangen, aan feesten voor den vorst of om een blijde gebeurtenis te vieren, namen de rederijkers deel.

En nu begrijpt gij 't beiaardlied beter :

Toen mocht de beiaard spelen
Van al uw torentransen,
Toen mocht de grijsheid kweelen
Toen mocht de jonkheid dansen.

Dan liet gij uw rondeelen
En kanten gevels glansen;
Dan schonkt gij landjuweelen,
Dan vlocht gij lauwerkransen.

Reizigers roemden toen Mechelen als een zeer schoone stede. Van allerlei landen kwamen gezanten, staatslieden, geleerden en kunstenaars er heen. Op de Groote Markt en elders ook wel, stonden deftige hotels, waar de vreemdelingen konden logeeren. Fraaie jachten zeil-

den over de Dijle. Sierlijke reiskoetsen reden de poorten in en uit. Zware diligenties en vrachtwagens zorgden voor de gemeenschap met andere plaatsen. Mechelen was dan veel voornamer dan Antwerpen en Brussel.

Maar ook de rijke poorters bouwden schoone huizen. Ge kunt er nog verscheidene van zien, zooals op het St-Romboutskerkhof, de woning waar in de 16^e eeuw, dokter Joachim Roelants verbleef en daarnaast Concordia. En bekijk maar eens de oude gevels op de markt en in de St-Kathelijnestraat. Op de Zoutkaai n° 17, staat de Lepelaar, herinnerend aan den schepene Simon Lepeleir, die hier in 1323-1339 woonde. In de 16^e eeuw werd het huis herbouwd, zooals we 't nu nog zien, door Rombaut Keldermans. 't Is een der schoonste gevels van de stad.

Op de Zoutkaai staat ook de prachtige woning « De Zalm », die in de 16^e eeuw het lokaal was der visschers. De ambachten, die in bloei toenamen, waren er immers ook op gesteld als hoofdkwartier, een waardig gebouw te bezitten. Zoo bezat het ambacht der brouwers « De Ster », de kuipers « Het Schaakberd », de kleermakers « De Vijf Haringen », allen in de Gildestraat.

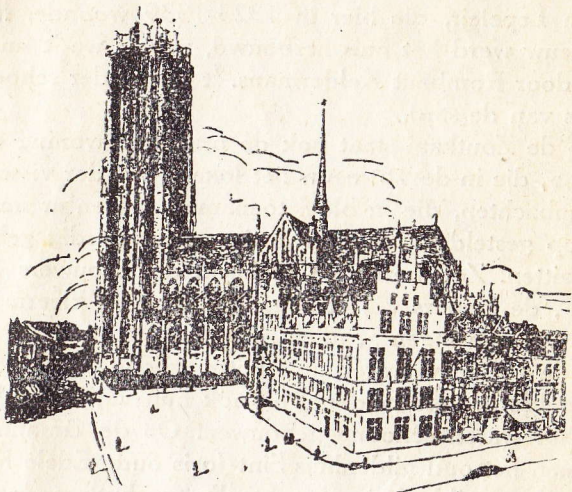
In de 18^e eeuw waren de schuttersgilden zeer machtig. Men telde er verscheidene, en ook hun vergaderlokalen met hof waren schoone gebouwen. Op de Graanmarkt ziet men het oud gildenhuis Sint-Joris oude Edele Kruisboog. Het gildenhuis der handboogschutters aan de IJzeren Leen werd in den oorlog vermeld.

Maar genoeg... Dit alles toont u welk een aanzienlijke stad Mechelen geworden was.

We hebben gesproken over de voornaamste halle, die der lakenwevers; ook andere ambachten bezaten zoo'n verkoopplaats. De beenhouwers hadden hun Vleeschhuis op den Steenweg; in dezen oorlog werd het verwoest. Het was in 1319 gebouwd en bezat zelfs een kapel voor de 37 slachters, die toen het ambacht vorm-

den. Sedert 1882 heeft Mechelen een meer geschikte vleeschhal. In een zaal van het tegenwoordig stadhuis, aan de zijde der Befferstraat, was in de 16^e eeuw de broodhal.

Kapellen waren vergroot tot kerken en de reiziger, die zich naar Mechelen begaf, zag reeds van een afstand talrijke torens boven de huizen verrijzen. In 1451 had de Paus van Mechelen den aflat van het jubileum verleend. Daarvoor kwamen ontzaglijk veel pelgrims herwaarts; ze moesten vier dagen lang, eens per dag, de

De Sint-Romboutstoren en kerk te Mechelen.

zeven kerken bezoeken en zooveel offeren als een reis naar Rome zou kosten. Soms waren er honderd duizend vreemdelingen in de stad. Dat bracht natuurlijk nering. De geestelijkheid ontving groote bedragen, en zoo kon ze de Sint-Romboutskerk voltooien en de andere bedehuizen vergrooten. Aan de Sint-Romboutskerk heeft men eigenlijk wel twee honderd jaar gewerkt. Men be-

gon in de 13^e eeuw en eindigde in de 15^e. De toren werd aangevangen in 1452.

Beneden leest men een grafschrift : « Hier leet Wouter Coolman, die sterf in jaer 1468, den 27^{en} daghe in januario, en Magriete lauwris sy wyf was die sterf in jaer 1458, op de 16^e daech in Augusto. Sprect pater noster ». Men meent dat die Wauter Coolman de bouwmeester is, doch weet het niet zeker. Anderen noemen Jan Keldermans als de ontwerper der plannen.

Na alles wat we hiervoor verteld hebben, kunt ge nu beter begrijpen, hoe het komt, dat Mechelen nog zoo veel praalgebouwen bezit en vooral met zulk een prachtige kathedraal en wonderbaren toren prijkt !

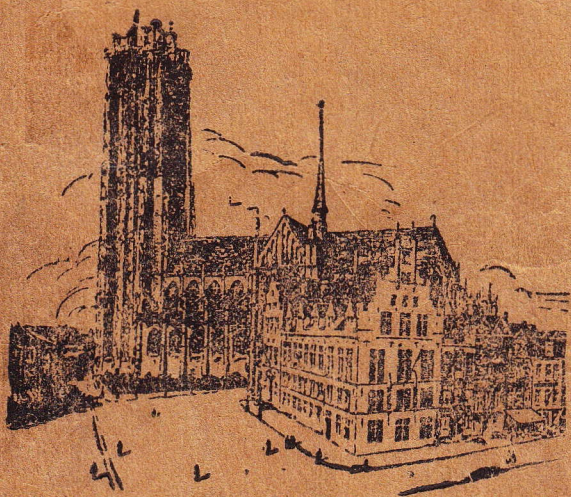
De beroerten der 16^e eeuw brachten den bloei te niet. Toen begon een treurige geschiedenis.

We spreken daar niet verder over. We wilden u alleen eens in 't kort aantoonen, hoe Mechelen zulke heerlijke gebouwen en de statige kathedraal, met den machtigen toren kon oprichten. Nu bepalen we ons tot dien toren zelf.

A. HANS.

DE ZINGENDE TOREN

Uitgave A. HANS, Kontich.